

Δημήτρης Μπελαντής Για το Μνημόνιο αντιτρομοκρατικής συνεργασίας Ελλάδας-ΗΠΑ

Όπως έχει γίνει γνωστό, η Ελλάδα και οι ΗΠΑ υπέγραψαν στις αρχές Σεπτεμβρίου ένα μνημόνιο «αντιτρομοκρατικής συνεργασίας», ένα κείμενο δηλαδή που προσανατολίζει στη συνεργασία των διωκτικών αρχών των δύο χωρών για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας. Το ακριβές κείμενο του μνημονίου αυτού δεν έχει γίνει επισήμως γνωστό, μία μορφή του όμως έχει ήδη δημοσιευθεί στον ημερήσιο Τύπο, χωρίς να είναι βέβαιο ότι είναι πλήρης και ακριβής. Κατά τη μορφή αυτή το Μνημόνιο έχει έξι άρθρα με τους ακόλουθους τίτλους: 1) Τομείς Συνεργασίας, 2) Μορφές Συνεργασίας, 3) Μέσα Συνεργασίας, 4) Αίτημα για Συνεργασία, 5) Εμπιστευτικότητα και 6) Ημερομηνία θέσης σε ισχύ. Η ισχύς του μετατίθεται χρονικά στην παρέλευση τριάντα (30) ημερών από την ημερομηνία από την οποία «τα δύο Μέρη ενημέρωσαν το ένα το άλλο περί της ολοκλήρωσης των αναγκαίων διαδικασιών για την εφαρμογή του παρόντος Μνημονίου», χωρίς να είναι απολύτως σαφές για ποιες διαδικασίες πρόκειται, αφού το Μνημόνιο δεν αποτελεί κατά πάσα πιθανότητα διακρατική σύμβαση αλλά «συμφωνία απλοποιημένης μορφής», δεν προϋποθέτει δηλαδή τυπική διαδικασία κύρωσης από το κοινοβούλιο αλλά τίθεται σε ισχύ με συνοπτική διαδικασία.

Όσον αφορά την ουσία των άρθρων του Μνημονίου, ως αντικείμενο εμφανίζεται και εδώ όπως και σε πολλές διεθνείς συμβάσεις η καταπολέμηση του «διεθνούς εγκλήματος» ή «του οργανωμένου εγκλήματος» (Προοίμιο). Η παλαιότερη έννοια της «τρομοκρατίας», η οποία παρέπεμπε σε πολιτικούς εγκληματίες και ομάδες βίας με πολιτικά κίνητρα, συμπλέκεται πλέον μονίμως με τη «διακίνηση ναρκωτικών και ψυχοτρόπων ουσιών», με την «παράνομη διακίνηση όπλων και ραδιενεργών ουσιών», με την «παράνομη διακίνηση προσώπων, ιδιαίτερα γυναικών και παιδιών, και τη λαθρομετανάστευση». Η κυρίαρχη παραβατική φιγούρα εδώ —αντίθετα από τις εσωτερικές νομοθεσίες λ.χ. της δεκαετίας του 1970— δε διακρίνεται για τους πολιτικούς της σκοπούς («αποπολιτικοποίηση» της τρομοκρατίας), αλλά για την οργανωτική της αποτελεσματικότητα, τα τεχνικά της μέσα και τη διεθνή της ενδεχομένως οργάνωση και διαπλοκή. Παρομοίως, οι διωκτικές αρχές κινούνται διακηρυκτικά σε ένα πλαίσιο όχι αντιμετώπισης «ενδοκρατικών αντιπάλων», αλλά διεθνούς αστυνόμευσης κατά κοινών κινδύνων που απειλούν όλους τους πολίτες, την «οργανωμένη κοινωνία». Πρόκειται εδώ για μία μεταψυχροπολεμική στρατηγική ιδεολογικής αποφόρτισης της

«αντιτρομοκρατικής» δράσης και δημιουργίας ευρύτερης συναίνεσης γύρω από τους σκοπούς της. Έτσι ο αριστερός αντάρτης της Κολομβίας είναι αναγκαστικά και «ναρκέμπορος», ενώ ο «πρώην τρομοκράτης» του UCK «αγωνιστής της ελευθερίας», νοικοκύρης και παράγων τήρησης της τάξης στο Κοσσυφοπέδιο.

Η βασική λειτουργία του Μνημονίου έγκειται (άρθρο 2) στην οργάνωση της συνεργασίας των διωκτικών αρχών και υπηρεσιών των δύο μερών: α) με τη συστηματική αλληλοπληροφόρησή τους, β) με τον «προγραμματισμό και υιοθέτηση συντονισμένων δράσεων κατά παρανόμων δικτύων», γ) με την «αναζήτηση προσώπων που διαφεύγουν την ποινική δίωξη ή την εκτέλεση ποινής», δ) με την «ανταλλαγή πληροφοριών όσον αφορά τις νέες μορφές εγκλημάτων, τις μεθόδους και τις μορφές πρόληψης, καταστολής, διερεύνησης και εξιχνίασης αυτών», ε) με το συντονισμό αστυνομικών ενεργειών για την πραγματοποίηση κοινών ερευνών και αμοιβαίας υποστήριξης «υπό την καθοδήγηση και τον έλεγχο του μέρους στο έδαφος του οποίου λαμβάνουν χώρα οι δραστηριότητες» κ.ά.

Ιδιαίτερα σημαντική φαίνεται να είναι η πρόβλεψη όχι μόνο κοινών δράσεων και ερευνών, αλλά η διαμόρφωση ενός κοινού πλέγματος πληροφοριών, επιστημονικής επεξεργασίας στοιχείων, μηχανισμών εκπαίδευσης, ανταλλαγής εμπειρογνομόνων και παρακολούθησης «υπόπτων», η συγκρότηση δηλαδή μιας *μόνιμης κοινής γνωσιακής/πληροφοριακής υποδομής των μηχανισμών ασφαλείας*. Με δεδομένη τη ρητή ισχύ της αρχής της «εμπιστευτικότητας» (άρθρο 5), κατά την οποία «τα Μέρη αποδίδουν από κοινού υψηλή προτεραιότητα στην πρόληψη της χωρίς εξουσιοδότηση αποκάλυψης πληροφοριών, που ανταλλάσσονται εμπιστευτι-

κά σε εφαρμογή του παρόντος Μνημονίου. Το ένα Μέρος θα ζητά τη συναίνεση του άλλου Μέρους, από το οποίο προέρχονται οι πληροφορίες, πριν από την αποκάλυψη αυτών σε τρίτα μέρη», το πλέγμα αυτό πληροφοριών και κοινών πρακτικών, συγκέντρωσης στοιχείων για «υπόπτους» και κοινής δράσης των «εμπειρογνομόνων» θα είναι απολύτως στεγανό, αδιαφανές και μη προσπελάσιμο στους πολίτες και στην «κοινή γνώμη», διαστελλοντας έτσι το πεδίο των αδιαφανών πρακτικών των κατασταλτικών μηχανισμών, παρά τα όσα η νομική επιχειρηματολογία περί «προστασίας των προσωπικών δεδομένων» προβάλλει και υποστηρίζει. Θα πρόκειται δηλαδή για ένα «ελληνοαμερικανικό Σύστημα Σένγκεν», ως να μην έφθανε το ευρωπαϊκό.

Η συστηματικότητα αυτής της συνεργασίας των κατασταλτικών μηχανισμών προφανώς δεν αφορά τους «τρομοκράτες» και τους «ναρκέμπορους». Παρά το γεγονός ότι η οργάνωση-φάντασμα «17 Νοέμβρη» εξακολουθεί σποραδικά να δρα (π.χ. υπόθεση Σόντερς) προκαλώντας (κατά τα γραφόμενα) εκνευρισμό στις ελληνοαμερικανικές σχέσεις, θα ήταν αφελές να υποθέσουμε ότι το επείγον της συνεργασίας απορρέει από αυτή τη δράση. Αντιθέτως, θα έπρεπε το Μνημόνιο να συσχετισθεί με την *εντατικοποίηση των «διεθνοποιημένων» συνεργασιών των μηχανισμών ασφαλείας μεταξύ τους, τόσο στο επίπεδο της Ευρωπαϊκής Ένωσης όσο και στο επίπεδο των ανερχόμενων αστικών τάξεων της περιοχής μεταξύ τους (π.χ. Ελλάδα-Τουρκία, συμφωνία αστυνομικής συνεργασίας κατά της τρομοκρατίας μετά το Ελσίνκι) καθώς και με το βορειοαμερικανικό ηγεμόνα. Στο πλαίσιο αυτών των συνεργασιών και παρά τις όποιες ενδοαστικές αντιθέσεις, δημιουργείται ένα βασικό μέτωπο κατά των αντιπάλων της*

«Νέας Τάξης», δηλαδή της καπιταλιστικής και ιμπεριαλιστικής τάξης πραγμάτων. Είτε πρόκειται για λαϊκά και ταξικά κινήματα, είτε για «αντισυστημικές» οργανώσεις, είτε για λαούς που ζητούν τον αυτοκαθορισμό τους σε αντίθεση όμως με τις ιμπεριαλιστικές στοχεύσεις (π.χ. Κούρδοι), είτε ακόμη και για μορφές «αντιιμπεριαλιστικού εθνικισμού», όλοι αυτοί θα είναι οι υποψήφιοι «τρομοκράτες» υπό παρακολούθηση και περιορισμό από τις συνεργαζόμενες αστυνομίες. Η επιμονή των ΗΠΑ αφορά τη στρατηγική τους να διασφαλίσουν ένα ρόλο ελέγχου και επικαθορισμού αυτών των διαδικασιών καταστολής και κρατικής αναδιοργάνωσης, παγιώνοντας έτσι και σχέσεις πολιτικής ιεράρχησης και ανισομέρειας γύρω από αυτές, ακόμη και με χώρες της Ε.Ε. Η στάση της ελληνικής κυβέρνησης δεν απορρέει βασικά από μία στάση «υποτέλειας» και «κατοχής»: η προσφυγή στις αμερικανικές τεχνολογίες ελέγχου και καταστολής ενισχύει σημαντικά το οπλοστάσιο του ελληνικού κράτους κατά των «εσωτερικών» του «εχθρών», αλλά και τη βοηθά να παίξει έναν ισχυρότερο υποϊμπεριαλιστικό ρόλο στη περιοχή Βαλκανίων-Ν.Α. Μεσογείου, μέσα από διευθετήσεις και συγκρούσεις και με την Τουρκία. Από την άλλη πλευρά, οι παραχωρήσεις ενδεχομένως προς τις ΗΠΑ, στο πλαίσιο της ανασύνταξης των σχέσεων [π.χ. εκδόσεις «τρομοκρατών», μη αναγνώριση πολιτικών κινήτρων σε πολιτικά διωκόμενους, παρακολούθηση, ίσως και «συλλήψεις» αλλοδαπών αγωνιστών μετά από αίτημα των ΗΠΑ (άρθρο 4)], μπορεί να αποδυναμώνουν συνταγματικές εγγυήσεις ή και όψεις της παραδοσιακής έννοιας της κυριαρχίας, καθόλου όμως δε βλέπουν τη σύγχρονη έννοια του «αστικού εθνικού συμφέροντος», την αναπτυξιακή δηλαδή ενσωμάτωση στις κα-

πιταλιστικές ολοκληρώσεις και στο αντίστοιχο σύστημα πολιτικής ισχύος, μάλλον, δε, προσφέρουν και δικαιολόγηση («διεθνείς προσαρμογές») στη στροφή αντιτρομοκρατικής πολιτικής από ένα κόμμα (νέο ΠΑΣΟΚ) που (ως «παλιό ΠΑΣΟΚ») καταψήφισε/καταργούσε τους αντιτρομοκρατικούς νόμους ως το 1993.

Με αυτή την έννοια, λίγα αιτήματα συνδρομής κατά το Μνημόνιο εκ μέρους των ΗΠΑ (ή μάλλον κανένα) θα κρίνονταν ως αντίθετα προς την «κυριαρχία, ασφάλεια, δημόσια τάξη ή άλλα συμφέροντα του κράτους» ή, πάλι, αντίθετα προς τους «νόμους ή τις διεθνείς υποχρεώσεις της χώρας». Σε ένα άλλο «αντιτρομοκρατικό» μέτωπο, αυτό κατά της Γιουγκοσλαβίας το 1999, οι υποχρεώσεις της χώρας από τον Καταστατικό Χάρτη του ΟΗΕ ή από τη Διεθνή Σύμβαση κατά της Γενοκτονίας δεν απέτρεψαν τη συμμετοχή της σε ένα «διεθνώς παράνομο» πόλεμο.

Τέλος, θα πρέπει να θεωρηθεί ως μάλλον δεδομένη η σύνδεση του αντιτρομοκρατικού Μνημονίου με αλλαγές εσωτερικής νομοθεσίας στην κατεύθυνση νέων «τρομονόμων», αφού η εξειδίκευση των μηχανισμών ασφαλείας στην αντιμετώπιση του «οργανωμένου εγκλήματος» και η σχετική διοικητική/γνωσιακή υποδομή θα θεωρηθεί ότι προϋποθέτουν και μία ειδικότερη οργάνωση των ποινικών νόμων και της δικαστικής εξουσίας απέναντι στην «τρομοκρατία» και τις σχετικές με αυτή δραστηριότητες. Δεν είναι άλλωστε τυχαίο ότι αυτά τα πρότυπα αντεγκληματικής πολιτικής, που συζητείται ότι θα εμπνεύσουν νέες ποινικές ρυθμίσεις (π.χ. ειδική προστασία μαρτύρων, ειδικά δικαστήρια, λήψη DNA κ.ά), πλέον δεν προέρχονται κυρίως από τα γερμανικά «λευκά κελιά», αλλά από τις πολιτικές «μηδενικής ανοχής» και αντιτρομοκρατικής θωράκισης του ίδιου του βορειοαμερικανικού ηγεμόνα.